

Normbruds betydning
for adfærd

Om metoden social pejling

NORMBRUDS BETYDNING FOR ADFÆRD

Om metoden social pejling

Vi følger alle mere eller mindre de sociale normer i et samfund, da vi som sociale væsener er knyttet til gruppen. De sociale normer i gruppen fungerer derfor som pejlemærke for vores adfærd.

Social pejling er et sociologisk begreb, der blev udviklet i midten af 1980'erne, hvor to amerikanske forskere opdagede, at de studerende på et college i USA havde overdrevne forestillinger om, hvor meget alkohol deres medstuderende drak. Da mennesker ofte opfører sig, som de tror, at andre gør, kan overdrevne forestillinger være problematiske. Ved at gøre mennesker opmærksomme på, at deres forestillinger ikke stemmer overens med virkeligheden, kan man ændre deres adfærd i positiv retning.

HOLLANDSKE EKSPERIMENTER

Sammenhængen mellem den adfærd, vi oplever andre har, og den adfærd, vi selv udviser, blev illustreret i New York i midten af 1990'erne, hvor myndighederne intensivt begyndte at bekæmpe tegn på uorden som fx affald, graffiti og vandalisme i deres bydele. Det blev gjort med udgangspunkt i Broken Windows Theory, der argumenterer for, at tegn på uorden medfører mere uorden og småkriminalitet i form af forseelser. I New York faldt antallet af forseelser da også, men skyldtes det virkelig, at myndighederne i langt højere grad var begyndt at fjerne graffiti, gøre rent og reparere i byen? En række hollandske for-

skere gennemførte derfor nogle små eksperimenter for at teste sammenhængen mellem uorden og adfærd¹.

I de hollandske eksperimenter er det vigtigt at bemærke, at ingen af deltagerne i eksperimenterne var klar over, at de deltog, da en sådan viden ville kunne påvirke deres adfærd og derved ødelægge eksperimenterne. De færreste bryder reglerne, hvis de ved, at de bliver skarpt overvåget.

I forskningen om sociale normer skelner man mellem deskriptive og injunktive normer. Deskriptive normer beskriver, hvad folk gør, mens injunktive normer beskriver, hvad folk bør gøre. Fx er der tale om en injunktiv norm, når der eksisterer en forventning om, at man bør lave sine lektier. Der er derimod tale om en deskriptiv norm, hvis man finder ud af, at det er normalt, at 75 procent, eller 33 procent for den sags skyld, af eleverne i en klasse laver deres lektier.

For at teste Broken Windows Theory skulle små eksperimenter derfor undersøge, hvad der skete, når folk oplevede tegn på adfærd, der var i strid med, hvordan man burde opføre sig. Det er fx ikke tilladt at smide affald på gaden. Derfor handler nogle af eksperimenterne om, hvordan folk reagerer, når der ligger affald på gaden. De undersøger altså, hvad der sker med deltagernes adfærd, når de oplever en deskriptiv norm, om at det er normalt at smide affald på gaden, selvom der eksisterer en injunktiv norm, om at man ikke må smide affald på gaden. Ifølge Broken Windows Theory burde oplevelsen af en sådan uorden, eller konflikt mellem deskriptive og injunktive normer, medføre, at deltagerne i eksperimenterne i højere grad selv er villige til at bryde injunktive normer.

1 Keizer, Lindenberg og Steg: The spreading of disorder (2008)

EKSPERIMENT 1: GRAFFITI OG AFFALD

I det første eksperiment ville de hollandske forskere teste, om synlig graffiti i et område har betydning for, om folk smider deres affald på gaden. Eksperimentet blev gennemført ved nogle cykelstativer i et indkøbsområde, hvor der var opsat et skilt, der forbød graffiti.

De uvidende deltagere blev mødt med to forskellige oplevelser af normer i området. Kontrolgruppen mødte et område uden graffiti, (øverste billede) mens interventionsgruppen mødte et område med graffiti på væggen bag cykelstativerne (nederste billede).

I begge tilfælde satte forskerne en reklame fast på hver af de parkerede cykler med en elastik, hvorefter forskerne afventede, at folk kom og hentede deres cykler. Derefter noterede forskerne, hvor mange der smed reklamen på jorden. Det viste sig, at der var markant flere, der smed affald på jorden fra interventionsgruppen, der mødte et område med graffiti, end fra kontrolgruppen, der ikke oplevede graffiti.

Eksperiment 1	Mur uden graffiti (kontrolgruppe)	Mur med graffiti (interventionsgruppe)
Antal deltagere	77	77
Andel, der smed affald	33 %	69 %

EKSPERIMENT 2: TILFÆLDIG CYKELPARKERING OG POLITIAFSPÆRRINGER

Dernæst var forskerne interesseret i, om man kunne få deltagere til at bryde et politipåbud ved at ændre på en oplevet norm. Forskerne opstillede et hegn, der bortset fra et hul på 60 cm spærrede adgangen til en parkeringsplads. På hegnet blev der sat to officielle skilte. Det ene forbød gennemgang, mens det andet viste en ruteangivelse til en omvej på 200 meter.

Deltagerne blev mødt med to oplevelser af området. I det ene tilfælde var der fastlåst fire cykler til hegnet, mens hegnet stod uberørt i det andet. Forskerne noterede derefter, om personer, der kom for at hente deres bil på parkeringspladsen, brød politipåbuddet og gik igennem det afspærrede område, eller om de tog omvejen. Interventionsgruppen, der oplevede uorden i form af de fastlåste cykler, gik i langt højere grad igennem den afspærrede passage, end kontrolgruppen, der mødte et uberørt hegn.

Eksperiment 2	Ingen cykler foran hegnet (kontrolgruppe)	Cykler foran hegnet (interventionsgruppe)
Andel, der gik igennem forbudt område	27 %	82 %

EKSPERIMENT 3 OG 4: GRAFFITI, AFFALD OG TYVERI

De sidste eksperimenter blev gennemført samtidig, da de næsten testede det samme. I stedet for to grupper, som i de andre eksperimenter, var der her tre; to interventionsgrupper, en for hvert eksperiment, og en fælles kontrolgruppe. Alle grupperne bestod af personer, der gik alene forbi en bestemt postkasse. I postkassens sprække hang en rudekuvert, som, det var tydeligt at se, indeholdte én 5 € seddel.

Den første interventionsgruppe mødte en postkasse, der var dækket af graffiti, men uden affald på jorden. Den anden interventionsgruppe mødte en ren postkasse, men til gengæld lå der her affald rundt omkring den. Den sidste gruppe, som var kontrolgruppen, mødte en postkasse, der ikke var malet til med graffiti, og som ikke havde affald i nærheden.

Forskerne noterede herefter, hvor mange af de forbipasserende, der tog brevet med 5 € sedlen og derved stjal, fra hver af grupperne. I det første eksperiment sammenlignede forskerne graffitiinterventionsgruppen med kontrolgruppen, og her viste det sig, at der var en større andel, der stjal, hvis postkassen var dækket med graffiti, end hvis den var ren og stod i et område uden affald.

Det næste eksperiment, der sammenlignede affaldsinterventionsgruppen med kontrol-

gruppen, viste i forlængelse heraf, at også affald omkring postkassen betød, at der var en større andel, der stjal, end hvis postkassen samt området omkring den, var ren.

Eksperiment 3 og 4	Ren postkasse (kontrolgruppe)	Postkasse med affald	Postkasse med graffiti
Andel, der tog pengene	13 %	25 %	27 %

De sidste eksperimenter viste altså, at når deltagerne så, at normen, om at man ikke må male graffiti, var brudt, var de højere grad villige til at bryde den injunktive norm, om at man ikke må stjæle. Og eksperiment fire viste, at det samme gjorde sig gældende, hvis deltagerne oplevede, at normen, om at man ikke må smide affald, var brudt.

OPLEVEDE NORMBRUD OG ADFÆRD

Samtlige eksperimenter viste altså, at når deltagerne oplevede uorden i form af en konflikt mellem deskriptive og injunktive normer, fx tydelig graffiti hvor det ikke var tilladt, var de i højere grad villige til at udøve adfærd, der brød andre injunktive normer, hvad enten der var tale om at smide affald på gaden, ignorere skilte med politipåbud eller stjæle.

SOCIAL PEJLING

De hollandske eksperimenter illustrerer, at vi i høj grad følger de normer, vi observerer eller tror, at andre har. Ved at gøre opmærksom på, at fx kammeraterne drikker mindre end vi tror, eller at færre ryger, kan vi ændre adfærden, så vi nedsætter alkoholforbruget eller rygningen.

Det skal dog nævnes, at social pejling ikke er uproblematisk at anvende. For det første giver det ikke mening at anvende, hvis der ikke eksisterer en social overdrivelse. Man

Man kan ikke konfrontere målgruppens opfattelse af dens adfærd med dens faktiske adfærd, hvis de allerede stemmer overens, og forvente en effekt. Og for det andet er det meget vigtigt at understrege, at i de tilfælde, hvor en risikoadfærd faktisk er mere udbredt, end målgruppen tror, vil social pejling medføre øget risikoadfærd. Hvis fx en gymnasieklasse tror, at færre ryger hash, end egentlig er tilfældet, vil en konfrontation med denne information kunne øge hashforbruget hos målgruppen, da hashrygning viste sig at være mere normalt, end de troede. Begge dele understreger, hvor vigtig den indledende undersøgelse er for social pejling metoden.

MORTEN ILLUM MUNTHE